

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Lapsen oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi

Maria Kaisa Aula

14.10.2011 Lapsen kasvun ja kuntoutumisen foorumi, Oulu.

"Ja en halua mun kuuloa parantaa koska miä oon tällainen - nii, tällanen oma itteni"
(11-vuotias poika)

"Mulla on aika uudet kuulolaitteet ja usein unohdan laittaa ne aamulla korviin"
(tyttö 10 v)

Kaksi näkökulmaa lapseen

Lapsi välineenä - näkökulma

- Sijoitus lapseen ja lapsuuteen on kannattavaa
- Lapset tulevana työvoimana
- Lapset tulevana hyödyllisinä aikuisina/kuntalaisina
- "Lapset ovat tulevaisuutemme"
- Vain koulutus, tiedot ja taidot tärkeitä
- Lapset "valmennettavina", aikuisten toiminnan kohteina

Lapsen oikeuksien näkökulma

- Lasten hyvä elämä on heidän oikeutensa
- Lapset ovat lapsia tässä ja nyt
- Lapset ovat tämän päivän kuntalaisia/kansalaisia
- "Lapset ovat myös nykyisyys"
- Myös leikki ja hoiva ovat lapselle tärkeitä
- Lapset päämääränä sinänsä
- Lapset toimijoina

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989)

- Lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti eli lapsen oikeudet kuuluvat kaikille alle 18-vuotiaille
- Lapsella on oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehitykseen - omaan yksilölliseen tahtiinsa ja täysimääräisiin mahdollisuuksiinsa
- Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä kaikista häntä koskevista asioista ja aikuisen tulee ottaa se huomioon
- Lapsen etu (lapsen paras) tulee asettaa etusijalle kaikissa lapsia koskevissa toimissa

Suomen perustuslaki 6 § (1995/1999)

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Erilaisia lapsia ja nuoria - samat oikeudet

- Tytöt ja pojat
- Lapset ja nuoret
- Lastensuojelun ja sijaishuollon asiakkaat
- Sairaalassa olevat lapset
- Kehitysvammaiset lapset
- Liikuntavammaiset
- Kuulo- ja näkövammaiset
- Vankilassa olevien vanhempien lapset
- Yksin tulevat alaikäiset turvapaikanhakijat
- Kristityt
- Islaminuskoiset
- Uskonnottomat
- Saamelaiset
- Romanit
- Viittomakieliset
- Ruotsinkieliset
- Maahanmuuttajat
- Vilkkoot lapset
- Rauhalliset lapset

Missä lapsen ja nuoren pitäisi voida osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi?

- Kotona
- Terveystieteiden ja kuntoutuksessa
- Koulussa
- Harrastuksissa ja vapaa-ajan toiminnassa, liikunnassa
- Lastensuojelun palveluissa, sijaishuollossa
- Yhdyskuntasuunnittelussa, kaavoituksessa
- Oikeudellisissa ja hallinnollisissa menettelyissä
- Julkisuudessa ja mediassa
- Järjestöissä

Mitä osallistumisella tarkoitetaan?

- hyvää lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta ja aikuisen välittämistä
 - pienen lapsen ensimmäinen kokemus siitä mihin hän voi vaikuttaa tulee suhteesta hänen hoivaajaansa
- Osallistumisen ulottuvuudet
 - itsensä ilmaiseminen ja sen tuki
 - kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen
 - tiedon saaminen sekä prosessin ymmärtäminen
 - vaikuttaminen ja palautteen saaminen
 - omasta asiasta päättäminen
- Perustuu lapsen kunnioitukseen ja arvostukseen
- Ei ole erillisiä hankkeita vaan jatkuvaa toimintaa

Lasten ja nuorten osallistuminen

Yksilöinä

Kokemusasiantuntijoina

Kansalaisina ja kuntalaisina

Koulussa parannettavaa: esimerkkejä

"Parempaa ruokaa voisi tulla. Perunoita voisi kypsentää paremmin" (alakoululainen)

"Olisi kiva jos olisi jotain miten voisi saada uusia ystäviä ja opettajat voisivat olla tasapuolisempia (yläkoululainen)

"Oppilaille valitetaan että he eivät käy välitunnilla ulkona mutta siellä ei ole mitään tekemistä niin miksi sinne kukaan haluaisi mennä? (yläkoululainen)

"Maalatkaa koulu pirteämmäksi eikä sellaiseksi kuin sairaala!!!" (yläkoululainen)

Lasten näkemyksiä laadukkaasta hoidosta (Pelander 2008):

- Lapset odottivat hoitajien olevan kivoja, hauskoja, luotettavia sekä käyttävän värikkäitä vaatteita”
- Lapset toivoivat hoitajien auttavan, kuuntelevan, olevan läsnä, tekevän toimenpiteitä, selittävän ja ohjaavan mitä sairaalassa tapahtuu sekä erityisesti leikkivän ja pelaavan lasten kanssa hyvän hoidon tunnusmerkkinä (tätä toivottiin enemmän!)
- Vanhemmiltaan lapset odottivat sairaalassa turvallisuutta ja viihdyttämistä
- Hyvässä sairaalassa lapset toivovat olevan myös tekemistä, kavereita ja omaa rauhaa
- Lapset toivoivat enemmän ohjausta ja tietoa koskien kotihoitoa, kouluun ja harrastuksiin menoa
- Lapset pystyivät hyvin arvioimaan omaa hoitoaan jos tiedon keruun tavat on sovitettu lapsen kehitystasoon

Mitkä asiat lasten ja nuorten kokemaan laatuun vaikuttavat palveluissa?

- **Ihmissuhteet:**
tunnetaanko
työntekijöitä
 - vaihtuvuus -
 - tavoitettavuus +
- Onko aikuinen kiinnostunut lapsesta kokonaisena ihmisenä?
- Tilojen kauneus ja värit
- Ilmapiiri ja tunnelma
- Onko lapsilla ja nuorilla tietoa palvelusta?
- Aikuisten vuorovaikutustaidot
- Aikuisten perustelut päätöksille: ymmärrettävyys
- Hyvä ruoka
- Usein tärkeät asiat ovat pieniä mutta vaativat hoksaamista

Kenen laatua ja vaikuttavuutta?

Ammattilaisen

Vanhemman

Lapsen ja nuoren

Lasten osallistumisen esteitä

- aikuisten kiire ja vuorovaikutustaitojen puutteet
 - perehtyminen lapselle ominaiseen ilmaisuun ja tapaan toimia
- ennakkokäsitykset lapsista ja heidän tietonsa laadusta
 - "aikuinen tietää aina paremmin, mitä lapsi tarvitsee"
 - tulee kysyä lapsilta myös suoraan
 - arvon antamista lasten omalle tärkeysjärjestykselle
- epäily, että lapsen oikeuksien korostaminen murentaa aikuisten auktoriteettia tai siirtää valtaa "väärin käsiin"
 - kasvattajalla ja päättäjällä on vastuunsa
 - tavoitteena ei ole "vallansiirto" vaan parempi tieto päätösten perustaksi
 - annetaan palautetta lapsille

Osallisuuden haasteita kuntoutuksessa

- Vanhemmat tärkeitä viestinviejiä ja -tuoja
 - vanhempien jaksaminen, osaaminen ja sitoutuminen ratkaisevia
- Toimijoiden moninaisuus ja monialaisuus
 - yhteistyö ja tiedon kulku ammattilaiselta toiselle sekä vanhemmille ja lapselle
 - voiko lapsi vaikuttaa henkilövalintoihin?
 - onko eri toimijoilla yhteinen lapsikäsitys?
 - eri toimijoiden käsitys osallistumisesta?

Haasteena kuntoutuksessa...

- Lapsen myönteisen itsetunnon ja tulevaisuuden kuvittelun tuki
- Toivon kannattelu
- Oma "paikka" sekä vertaisryhmässä että lähiyhteisössä
- *"Ja en halua mun kuuloa parantaa koska miä oon tällainen - nii, tällanen oma itteni"*
- (11-vuotias poika)

Miksi lasten oma osallistuminen on tärkeää kuntoutuksessa?

- Lapsilla on oikeus vaikuttaa ja tulla kuulluksi
 - antaa uutta ja aikuisille yllättävääkin tietoa, jonka ansiosta he voivat parantaa palveluita ja hoitotuloksia
 - sitouttaa –> tunne: Olen tärkeä!
 - voimaannuttaa lapsia
 - aktivoi myös vanhempia
- EDELLYTTÄÄ:
lasten laatukokemuksen arvostamista
ammattilaisen halua oppia

Kiitos!

- Valokuvat
Porin ja
Satakunnan
lastenkulttuuri
verkosto
"Vähäx valottaa"-
festivaali

